

**CARTEA ELECTRONICĂ ÎN PERCEPEREA UNIVERSITARILOR BĂLȚENI:
STUDIU DE CAZ**

**PERCEPTIONS OF USING THE E-BOOK BY BĂLȚI UNIVERSITY TEACHERS :
CASE OF STUDY**

*Ala LÎSÎI, bibliotecar principal,
Serviciul Comunicarea colecțiilor, Biblioteca Științifică USARB*

Abstract: *The e-books become another consultation tool, increasing access to science by Bălți academic environment. Scientific Library offers access to a wide range of electronic resources in order to support the process of study and scientific research. According to survey results, 37% of users access digital library, collection of papers and articles on all areas and 30% of user access full texts of scientific and didactic publications of university teachers available in Open Research Archive-Electronic Institutional Repository.*

Key-words: *e-book , user survey, electronic book reading, devices for reading digital books, digital libraries, access to documents, reading of academic staff*

„Cărțile sînt căraușii civilizației. Fără cărți, istoria e mută, literatura nu are glas, știința paralizată, iar gîndirea și meditația suspendate.” (Barbara TUCHMAN)

Biblioteca secolului XXI rămîne a fi o structură valoroasă care prin serviciile și resursele pe care le oferă, creează oportunități de informare, formare, educație, care susține procesele de studiu și cercetare, devenind un instrument de bază în societatea cunoașterii. Schimbările în societatea contemporană provocate de trecerea la noi tehnologii informaționale, contribuie la modernizarea continuă a bibliotecii, iar satisfacerea necesităților de informare ale utilizatorilor la un nivel înalt impune o calitate superioară a servirii informaționale în vederea susținerii activităților de studiu și cercetare.

Cu siguranță, bibliotecile contemporane devin nu numai deținătoare de colecții tradiționale, ci și posesoare a colecțiilor de format nou – colecții digitale (cărți, enciclopedii, dicționare, publicații periodice etc.), unde cartea electronică reprezintă o publicație în format digital, ce include text, imagini, sau pe ambele.

Cărtea electronică sau e-book-ul (termenul provine din **limba engleză electronic book, e-book, eBook**), mai este numită și *cartea viitorului*, deoarece o informație de capacitate foarte mare poate fi stocată și transportată ușor, oferind utilizatorului posibilitatea de a deschide cartea oriunde și oricînd, utilizînd un dispozitiv special. Cărțile electronice se pot citi pe mai multe tipuri de aparate cu monitor, în general portabile: calculatoare personale, tablete, smartphone-uri, sau și pe dispozitive special construite pentru cititul cărților - e-reader și e-book reader.

Conform standardului SM ISO 2789 : 2015 Informare și documentare. Statistici internaționale de bibliotecă, *cartea electronică* este definită ca „document electronic ce nu poartă un număr de serie standard, licențiat sau nu, în care textul ocupă un loc preponderent și care poate fi considerat ca echivalent al cărții tipărite (monografie).”

Utilizînd un limbaj mai tehnic, *cartea electronică* are un conținut sub forma unor fișiere în diferite formate: PDF, HTML, XML, Ventura, QuarkXPress, etc. Informația sau cartea electronică poate fi stocată pe CD ROM, dischetă sau alt mediu de stocare sau se transmite prin Internet. Printre *avantajele cărților electronice* față de cele tipărite putem menționa:

- Oferă toate privilegiile cărții tipărite: au pagini, text, figuri, sînt portabile;
- Pot fi obținute gratuit on-line sau la un preț mult mai redus decît cartea tipărită. Pot fi cumpărate și la o librărie, ca orice altă carte (ca soft);
- Dispozitivul pe care se stochează cartea electronică (e-reader) nu afectează vederea, deoarece luminozitatea ecranului nu este puternică;
- Informația poate fi obținută fără părăsirea biroului, cea ce contribuie la reducerea distanței între consumatorul de informație și producător;

- O bibliotecă de cărți digitale ocupă mult mai puțin spațiu, înmagazinând cărțile într-un singur dispozitiv mic ce încapă în palmă, fiind ideală pentru călătorii. Pe un e-reader se pot încărca pînă la 3000 de cărți. Datorită backup-ului făcut cărțile sînt în siguranță și pot fi citite mai repede;
- Nu sînt cheltuieli pentru împachetare, transport, nu se utilizează personal pentru aceste activități;
- Nu mai este nevoie de control de calitate pentru fiecare exemplar livrat, astfel încît cheltuielile de producție sînt reduse considerabil, ceea ce face ca o carte electronică să fie mult mai ieftină decît una tipărită.

Remarcăm unele *dezavantaje* ale cărților electronice:

- În eBook –uri nu poți face însemnări;
- Bateria dispozitivului se poate descărca exact atunci cînd ai timp pentru lectură;
- Dacă e-Reader-ul se defectează, se pot pierde cărțile înmagazinate;
- Într-o carte electronică nu poți lăsa autograf;
- Cărțile electronice nu le poți face cadou.

În prezent, vorbind de preferințele utilizatorilor, cărțile electronice cîștigă tot mai mult teren. Se pare că cele tipărite sînt tot mai puțin folosite. Tinerii preferă să citească tot mai multe surse pe tablete, smartphone-uri și monitoare. Unii oameni găsesc tehnologia mai confortabilă în schimb ce alții preferă mirosul și greutatea unei cărți tradiționale.

În luna octombrie 2015 în Biblioteca Științifică USARB a fost aplicat chestionarul *Cartea electronică în perceperea universitarilor bălțeni* prin care ne-am dorit să studiem preferințele universitarilor bălțeni referitor la *cartea electronică (digitală) și cartea tipărită*, să aflăm dacă cunosc și utilizează produsele electronice oferite de BȘ USARB. *Scopul sondajului* fiind de a studia și determina: ce resurse electronice oferite de BȘ USARB cunosc utilizatorii chestionați, care sînt interesele lor de lectură, pe ce dispozitive lecturează cărțile electronice, care este formatul preferat de studiu, cercetare și lectură.

Obiectivele și sarcinile sondajului: analiza intereselor universitarilor bălțeni în privința lecturii cărților electronice; identificarea dispozitivelor utilizate de către universitarii bălțeni pentru lecturarea cărților electronice; determinarea divertismentului de resurse electronice oferite de BȘ USARB cunoscute și utilizate de utilizatorii Bibliotecii; constatarea cu care format (tradițional sau electronic) a documentelor preferă să lucreze, studieze, lectureze utilizatorul nostru.

Ipotezele sondajului: Biblioteca Științifică USARB oferă tuturor utilizatorilor acces la documente tradiționale și electronice sau digitizate. Expunerea în spațiul virtual al documentelor electronice permite accesarea, consultarea lor operativă de către un număr nelimitat de utilizatori.

Universitarii bălțeni accesează resursele electronice oferite de BȘ USARB pentru informare, studiu și cercetare. Diversitatea resurselor digitale expuse în spațiul virtual măresc vizibilitatea serviciilor și produselor electronice oferite de Biblioteca Științifică USARB.

Utilizatorii lecturează cărțile electronice precum și alte documente digitale, utilizînd dispozitive speciale. Consultarea documentelor electronice este posibilă atît în spațiul Bibliotecii Științifice USARB, cît și la distanță, în orice moment, și de oricine.

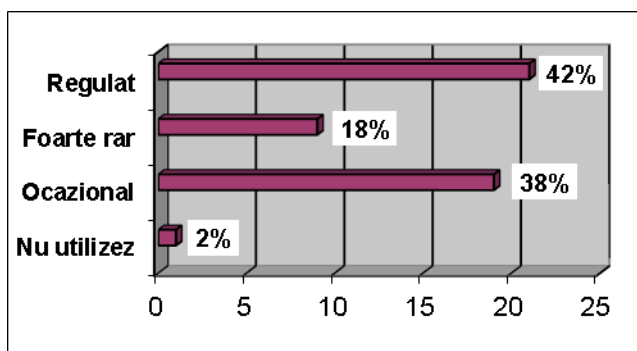
În realizarea sondajului a fost folosită metoda anchetei, aplicînd ca instrument chestionarul care a inclus 10 întrebări (4 întrebări semiînchise și 6 întrebări închise).

Au fost chestionați 100 de subiecți de diferite categorii (studenți secția zi – 78%, masteranzi – 14%, doctoranzi – 2%, cadre didactice – 6%), de la 4 facultăți a Universității de Stat „Alec Russo” din Bălți (Drept și Științe Sociale – 14%, Științe ale Educației, Pedagogie și Arte – 30%, Științe Reale, Economice și ale Mediului – 16%, Litere – 40%), diferiți ani de studiu (anul I – 4%, anul II – 48%, anul III – 41%, anul IV – 7%).

Din cele 4 afirmații propuse respondenților despre caracteristicile cărții electronice, 44% optează pentru afirmația „cartea electronică, redă varianta electronică a unei cărți tipărite, care poate fi citită pe calculator, laptop, pe dispozitive portabile de lectură”, alți 28% au numit afirmația „cartea electronică reprezintă un document digital care poate fi accesat pe calculator în mod similar unei

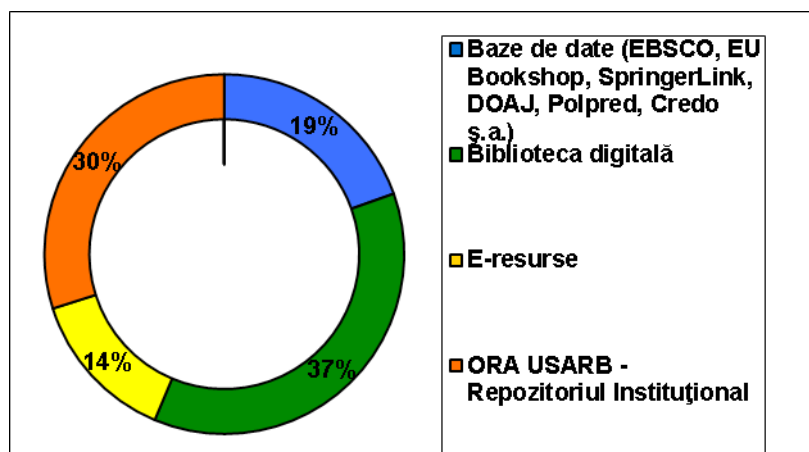
cărți tipărite”, iar 24% au notat afirmația „cartea digitală este o publicație în format electronic, ce include text, imagini sau pe ambele, citită pe calculator ori alte dispozitive portabile de lectură”. Din caracteristicile nominalizate *cartea electronică este percepută ca un document digital sau electronic, care redă varianta electronică a unei cărți tipărite și se citește pe calculator, laptop sau pe alte dispozitive portabile de lectură.*

Figura 1

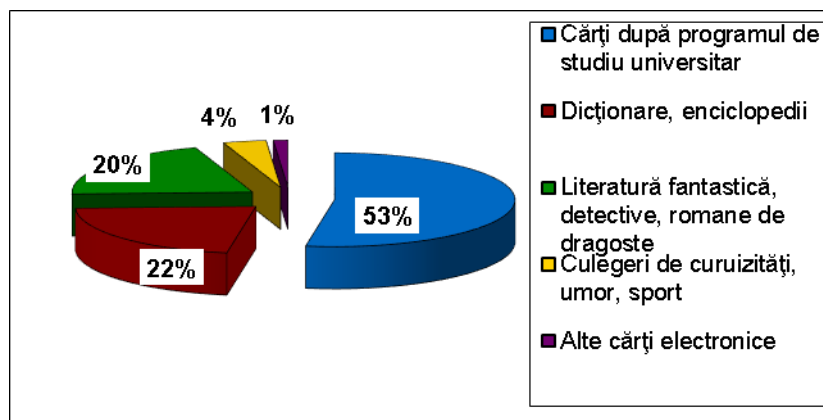
În prezent constatăm faptul că, formatul digital al documentelor este tot mai solicitat în mediul universitar bălțean. Astfel, 42% din respondenți utilizează formatul electronic regulat, iar 38% din utilizatorii chestionați utilizează formatul digital ocazional. (Fig.1) Tendința de utilizare tot mai activă a documentelor în format virtual de către utilizatorii/cercetătorii bălțeni demonstrează încă odată importanța materialelor cu conținut digital pentru studiu și cercetare.

Figura 2

Cărțile electronice devin tot mai solicitate în mediul academic bălțean. Biblioteca Științifică USARB oferă utilizatorilor o gamă de resurse electronice în scopul susținerii procesului de studiu și cercetare. Cel mai des utilizatorii accesează *Biblioteca digitală* (37%) care reprezintă o colecție digitizată de lucrări și articole pe toate domeniile de știință și *ORA USARB – Repozitoriul Instituțional* (30%), fiind o arhivă electronică instituțională cu o colecție de full-texte a publicațiilor științifice și didactice ale universitarilor bălțeni. Respondenții au menționat că pe lângă Biblioteca digitală, ORA USARB, Baze de date și E-resurse, mai accesează *Catalogul electronic* și *pagina web* a Bibliotecii (<http://libruniv.usarb.md/>). (Fig.2)

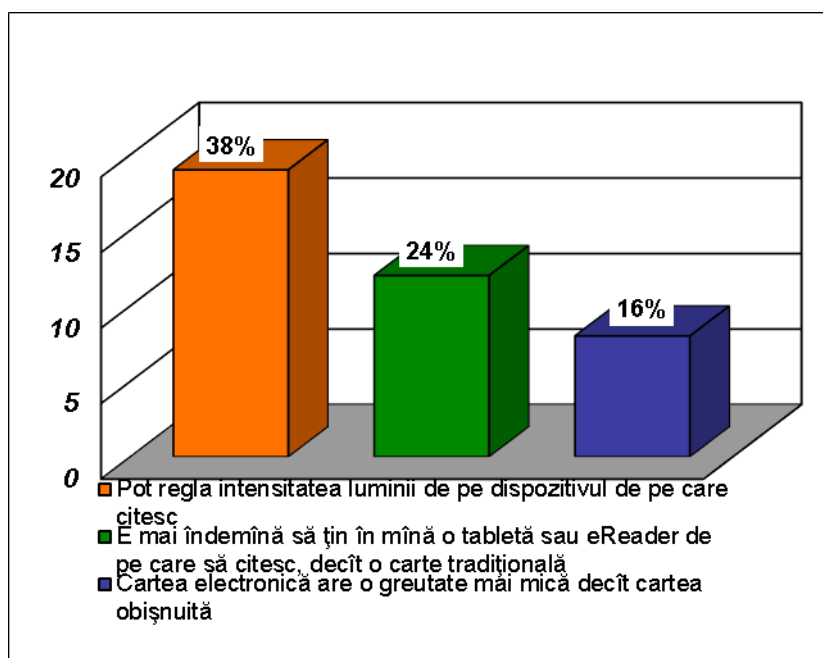
Figura 3

Deși interesele de lectură a respondenților sînt variate, prevalează lecturarea cărților electronice după programul de studiu universitar (53%). Unii utilizatori preferă să consulte dicționarele și enciclopediile digitale (22%), alții lectură literatură fantastică, detectivă, romane de dragoste expuse în mediul virtual (20%), precum și cărți cu conținut psihologic / metodic (1%). (Fig.3)

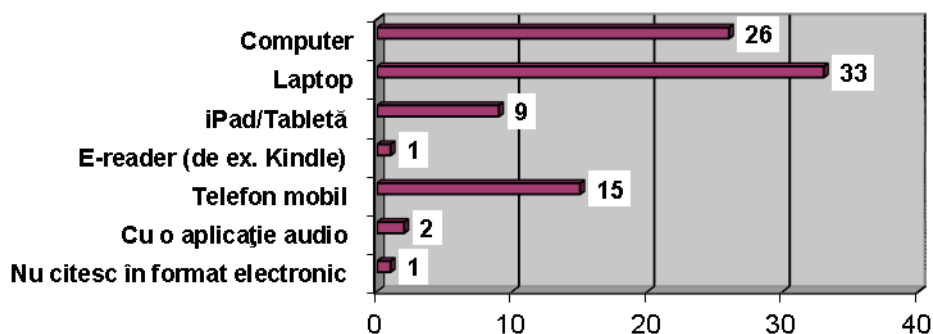
Opiniile utilizatorilor vis-a-vis de preferințele lor de lectură a cărților electronice sînt diferite. Astfel, 38% din respondenți au argumentat că preferă lectura cărților electronice pentru, că au posibilitatea de a regla intensitatea luminii de pe dispozitivul de pe care citesc, alți utilizatori (24%) preferă să citească cărți electronice pentru, că e mai comod să țină în mînă o tabletă sau eReader, decît o carte tradițională. (Fig.4)

Figura 4

Au fost expuse și alte puncte de vedere: „Eu prefer lectura cărților online dar mai mult cred în cartea tipărită pe care o țin în mână”; „Îl pot lua orișunde cu mine”; „Pot citi e-book-ul fără lumina camerei în timpul nopții”; „Prefer să citesc în varianta carte tipărită”; „Sigur că e mai plăcut să ții în mână o carte tradițională dar nu prea avem timp”; „Sînt accesibile, neexistînd posibilitatea de a le procura sau găsi în format tipărit”; „Pot lectura în transport”; „Mai ușor găsești o carte în format electronic decît tipărit”; „Prefer să citesc o carte tipărită”; „Prefer să citesc în formă tipărită”; „Deoarece e mult mai comod, le pot citi în orice moment și oriunde”; „Nu prefer cărți în format electronic.”

Figura 5

Lecturarea unei cărți electronice este posibilă numai de pe un dispozitiv special. Din răspunsurile primite observăm, că dispozitivele cele mai des utilizate pentru a citi cărți electronice sînt laptopul, computerul și telefonul mobil. Mai puțini utilizatori citesc cu ajutorul iPad-ului sau Tabletei și eReader-ului (dispozitiv creat special pentru lectura cărților electronice). (Fig.5)

Utilizatorii bălțeni consultă cu interes materiale în formatul digital, însă în procesul de studiu și cercetare le este mai ușor să lucreze cu resurse tradiționale (46%) (Fig.6)

Figura 6

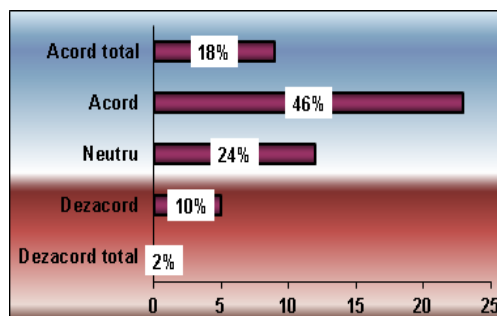
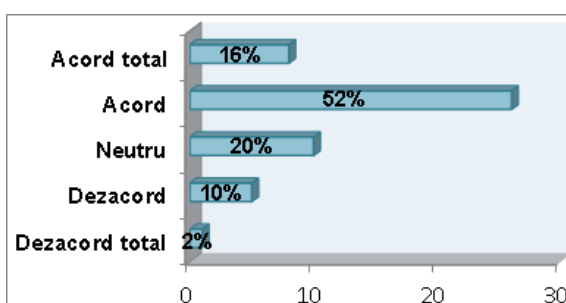
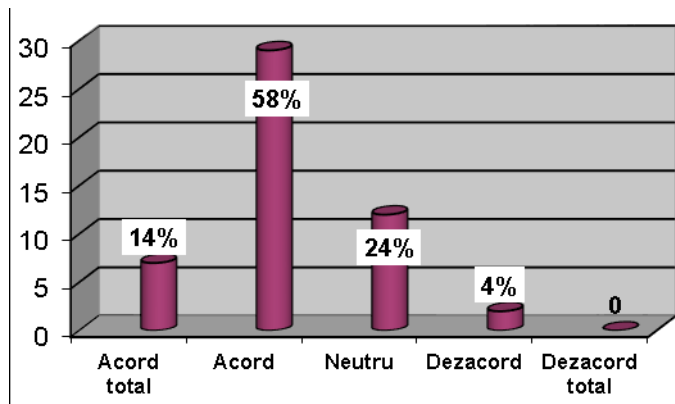

Figura 7

Argumentele sînt în folosul cărții tradiționale și în cazul cercetării și lecturii serioase, unde 52% din utilizatori confirmă această afirmație, iar 16% sînt în acord total. Opinia unui respondent: „Faci însemnări pe margini.” (Fig.7)

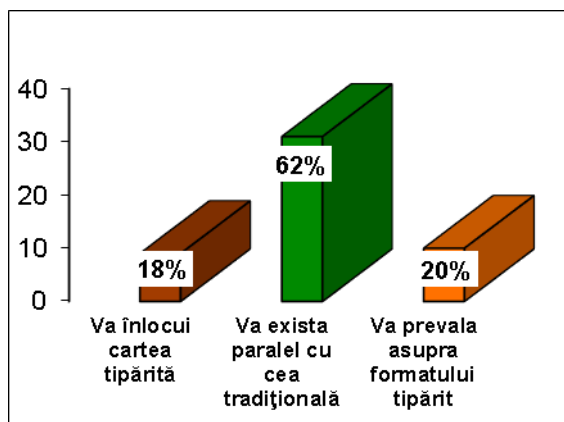
Figura 8

Cu toate că cercetarea și lectura serioasă este de preferință în format tradițional, căutarea și exploatarea surselor de referință este mai ușoară în formatul digital (de acord - 58% de chestionați și 14% - acord total). (Fig.8)

Respondenții urmau să-și expună părerea despre locul cărții electronice în următorii 5-10 ani. Mai mult de jumătate din chestionați au menționat că „cartea electronică va exista paralel cu cea tradițională” (62%), iar 20% din utilizatori presupun, că „cartea electronică va prevala asupra formatului tipărit”. (Fig.9) Unii respondenți sînt convinși, că „cartea electronică va înlocui cartea tipărită”. Altă părere: „Posibil, cartea tipărită va deveni un monument istoric”.

Figura 9

Utilizatorii bălțeni optează pentru mărirea numărului de documente digitale, dar totodată consideră că cărțile tipărite sînt importante în procesul de studiu și cercetare științifică.

Cărțile tradiționale cu siguranță nu vor dispărea din peisaj, datorită avantajelor:

- paginile cărților au un miros care crește apetitul pentru citit;
- prezența palpabilă a paginii;
- nu deranjează ochii, cum o face formatul digital;
- sînt ușor de obținut;
- nu au nevoie de energie electrică pentru a funcționa.

Mărirea numărului de surse digitale precum și dezvoltarea tehnologiilor informaționale transformă bibliotecile în partea cea mai importantă în sistemul de informare, studiu și cercetare universitară,

asigurând calitatea procesului de instruire.

Bibliotecile universitare oferă accesul nelimitat la resursele informaționale, promovînd valorile naționale și universale pentru întreaga societate. Cărțile reprezintă o parte integrantă a istoriei umanității, un fenomen cultural aparte, iar valorile culturale pe care le avem astăzi în posesie se sprijină pe munca generațiilor trecute, a formelor tangibile care sînt difuzate sub forma electronică.

Viitorul cărții electronice este greu de prezis și nu trebuie percepută ca un simplu suport de reproducere a unei reprezentări familiare a cărții tradiționale, ci mai degrabă ca un instrument util ce deschide calea spre noi practici de lectură, la îndemîna tuturor și, mai ales, o „poartă de trecere” către cultură, către cunoaștere.

Atît timp cît utilizatorii vor să citească, pentru noi bibliotecarii nu trebuie să conteze ce format preferă aceștea pentru lectură, principalul este să citească, să studieze, să cerceteze. Tehnologiile pentru lectura cărților se vor schimba mereu, însă promovarea lecturii va rămîne în continuare sarcina principală a bibliotecii.

„Arta și știința de a citi, care se îngemănează firesc în cei mai buni cititori, stau la temelia unora dintre marile împliniri și bucurii ale omului.”(I. Stoica)

Referințe bibliografice:

1. BANCIU, Doina. Cartea electronică. In: *Informatizarea bibliotecilor – Concepte și practici*. București, 2001, pp.111-114, file:///F:/Ala/Biblioteka/2015%20chisinau/sesiune%20mai/cobilean/informatizarea%2520bibliotecilor.pdf
2. ERICH, Agnes. Servicii și produse oferite de către biblioteca hibrid. In: *Biblioteca*. 2006, nr. 11-12, pp. 326-327. ISSN 1220-3386.
3. Evoluția cărților. [on-line] [citat 19.10.2015]. Disponibil: <http://articole.w7.ro/cumparaturi/carti/evolutia-cartiilor>
4. OSOIANU, Vera. Tendințe și priorități în activitatea bibliotecilor publice. In: *Bibliopolis*, Vol. 47 (2013), nr.1. (serie nouă). [on-line] [citat 10.10.2015]. Disponibil: <http://bibliopolis.hasdeu.md/?bpa=2219>
5. STOICA, Ion. *Informație și Cultură : Sinteze, reflecții, atitudini*. București : Ed. Tehnică, 1997. p.78. ISBN 973-31-1097-3.
6. АМБРОСОВА, Е.Е. Дихотомические вопросы: логика и рациональность использования при построении анкеты. In: *Социологические исследования*. 2013, nr. 11(355), pp. 25-29. ISSN 0132-1625.